

Hodnocení hospodaření podniků polní výroby za rok 2019

Každoroční šetření Kontaktního pracoviště FADN CZ, které je součástí Ústavu zemědělské ekonomiky a informací, podřízené organizace MZe, umožňuje pravidelné vyhodnocení údajů o hospodaření zemědělských podniků jak za celý výběrový soubor, tak za skupiny podniků podle zvolených kritérií. V tomto článku jsme se zaměřili na výsledky podniků orientovaných na polní výrobu za rok 2019 a jejich změny oproti roku 2018.

Kategorie podniků se zaměřením na polní výrobu, které jsou součástí výběrového souboru šetření FADN 2019, reprezentuje 6 650 subjektů specializovaných na polní výrobu v celé ČR, kde jejich podíl tvoří 36,8 %, a které hospodařily v roce 2019 na více než třetině zemědělské půdy (37,3 %) z celkového fondu obhospodařované zemědělské půdy. Podniky fyzických osob v daném výrobním zaměření tvoří 84,4 %, podniky právnických osob pak zbývajících 15,6 % zemědělských subjektů.

Na základě dat výběrového souboru FADN CZ 2019 byla průměrná výměra obhospodařované zemědělské půdy podniků právnických osob (PPO) výrobního zaměření polní výroba 829,9 ha, zatímco podniky fyzických osob (PFO) obhospodařovaly v průměru 79,9 ha. Podíl připachtované půdy tvoří u PPO 78,9 %, u PFO pouze 55,6 %.

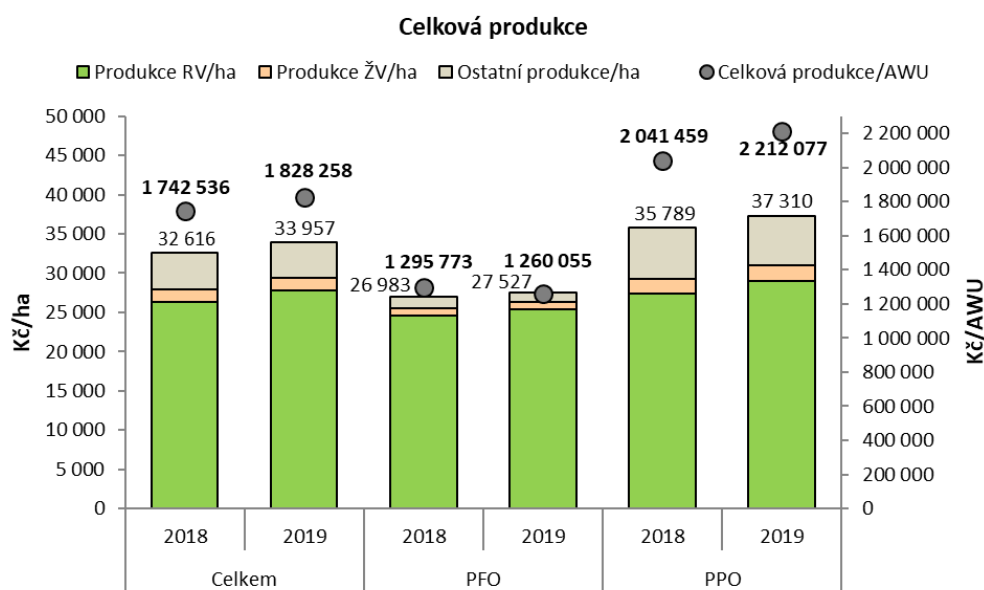
Vstup pracovní síly (AWU) u podniků fyzických osob zaznamenal proti roku 2018 mírný vzestup (o 4,9 %) a s hodnotou 2,18 AWU/100 ha převyšuje podniky právnických osob, u kterých hodnota meziročně nepatrně klesla o 3,8 % na 1,69 AWU/100 ha.

Celková produkce podniků zaměřených na polní výrobu dosahovala v roce 2019 hodnoty 33 957 Kč/ha, čímž o 4,1 % převyšuje hodnotu z roku 2018. Dominantní složkou produkce je u podniků polní výroby rostlinná výroba, která v rámci tohoto výrobního zaměření tvoří 81,8 %. V roce 2019 představovala 27 764 Kč/ha, což je o 5,5 % více než v roce 2018.

Rok 2019 byl pro zemědělce mnohem příznivější než rok 2018, který byl poznamenán katastrofálním suchem. Počasí bylo mírnější, ačkoliv květnové mrazíky a letní nedostatek srážek na mnohých místech ovlivnily růst plodin, především jařin. Přesto se počasí v pro rostliny kritických obdobích umoudřilo a produkce rostlinné výroby byla poměrně dobrá. Velké škody také napáchali hraboši, kteří se na mnoha místech v ČR přemnožili. Průběh vegetačního období v roce 2019 umožnil meziroční zvýšení produkce obilovin v průměru o 7,4 %, okopanin o 11,3 % a zrnové kukuřice o 28,2 %. Naopak u luskovin nebo řepky produkce poklesla. Ceny plodin v meziročním srovnání kolísaly. Nejvýraznější nárůst byl zaznamenán u pozdních konzumních brambor, naopak k největšímu propadu ceny došlo u cukrovky (o 12,2 %).

Podniky polní výroby vykázaly zvýšení výnosu ozimé pšenice oproti předchozímu roku o 7,9 %, který tím dosahoval 6,0 t/ha. Cena však zůstala na úrovni roku 2018 (4 141 Kč/ha). Výnos jarního ječmene vzrostl o 5,4 % na 5,29 t/ha a současně mírně stoupla i jeho cena (o 4,4 % na 4 817 Kč/ha). U kukuřice na zrno bylo zaznamenáno významné zvýšení výnosu o 28,2 % (na 8,01 t/ha), avšak její cena se snížila o 6,6 % (na 3 843 Kč/t). Jak již bylo uvedeno, výnos řepky se v meziročním srovnání snížil (o 7,5 %) na 3,2 t/ha, přičemž cena zůstala obdobná jako v předchozím roce (9 416 Kč/ha). Výrazný nárůst výnosu raných brambor (o 32,1 % na 15,6 t/ha), který se tím v podstatě vrátil po slabém roce 2018 na svou obvyklou úroveň, byl provázen snížením ceny na 10 444 Kč/t (o 6,2 %). Naproti tomu u pozdních konzumních brambor byl výnos srovnatelný s předchozím rokem (25,07 t/ha), ale cena se zvýšila o 22,4 % na 6 490 Kč/t.

Graf 1: Celková produkce podniků polní výroby 2018 a 2019

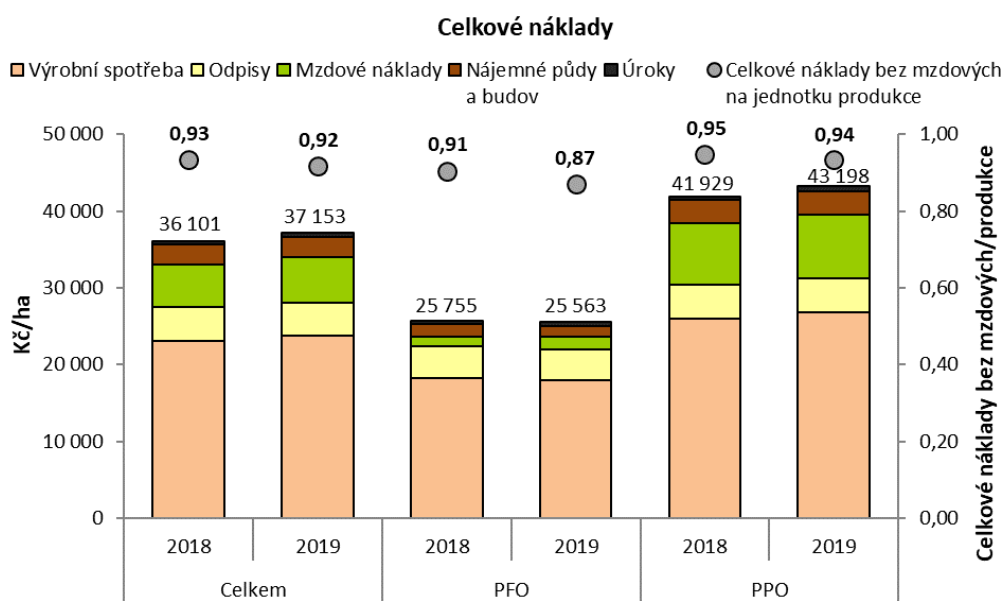
Zdroj: Šetření FADN CZ

Podíl živočišné výroby je u podniků zaměřených na polní výrobu nevýznamný, tvoří pouze 4,8 % z celkové produkce všech podniků, a meziročně stále klesá. V roce 2019 dosahoval úroveň 1 622 Kč/ha, která je obdobná jako v roce 2018. Hodnota ostatní produkce (4 571 Kč/ha) tvoří u podniků specializovaných na polní výrobu 13,5 %. U podniků právnických osob se podílí na celkové produkci 17,0 %. Třetinu tvoří příjmy z poskytování zemědělských služeb, další třetinu tvoří příjmy ze zpracování produkce rostlinné a živočišné výroby. V podnicích fyzických osob představuje ostatní produkce (1 181 Kč/ha) pouze 4,3 %

z celkové produkce. Dvě třetiny (66,0 %) této produkce jsou zajištěny poskytováním zemědělských služeb.

V meziročním srovnání došlo k navýšení celkové produkce vyjádřené na roční pracovní jednotku (AWU) o 4,9 % na hodnotu 1 828 tis. Kč/AWU. Ve skupině PFO se hodnota produkce na AWU snížila o 2,8 % na 1 260 tis. Kč/AWU. Naproti tomu hodnota produkce PPO meziročně stoupla o 8,4 % (2 212 tis. Kč/AWU). Rozdílný vývoj souvisí s odlišnou změnou hodnoty AWU u PPO (pokles o 3,8 %) a PFO (nárůst o 4,9 %).

Graf 2: Celkové náklady podniků polní výroby 2018 a 2019

Hodnota celkových nákladů oproti minulému roku mírně vzrostla o 2,9 % (na 37 153 Kč/ha). Výrobní spotřeba, která se skládá z přímých nákladů a ostatních věcných nákladů, tvoří u podniků polní výroby 64,0 % z celkových nákladů. Hodnota přímých nákladů vzrostla na 13 441 Kč/ha. U nákladů významných pro polní výrobu, jako jsou náklady na nakupovaná hnojiva a osiva, došlo meziročně k růstu, náklady na prostředky ochrany rostlin zůstaly meziročně na srovnatelné úrovni. Na výslednou hodnotu přímých nákladů měl nejvyšší vliv nárůst již zmíněných nákladů na nakupovaná hnojiva (vzrostly o 5,9 %) a osiva (vzrostly o 4,4 %). Meziročně vzrostla také hodnota ostatních věcných nákladů (o 4,7 %), což ovlivnil zejména meziroční nárůst nákladů na služby u PPO (o 19,4 %).

Náklady na externí faktory (mzdy, nájemné půdy a budov, úroky) vyjádřené na hektar zemědělské půdy se v roce 2019 zvýšily o 5,6 %. Mzdové náklady jsou významnou položkou

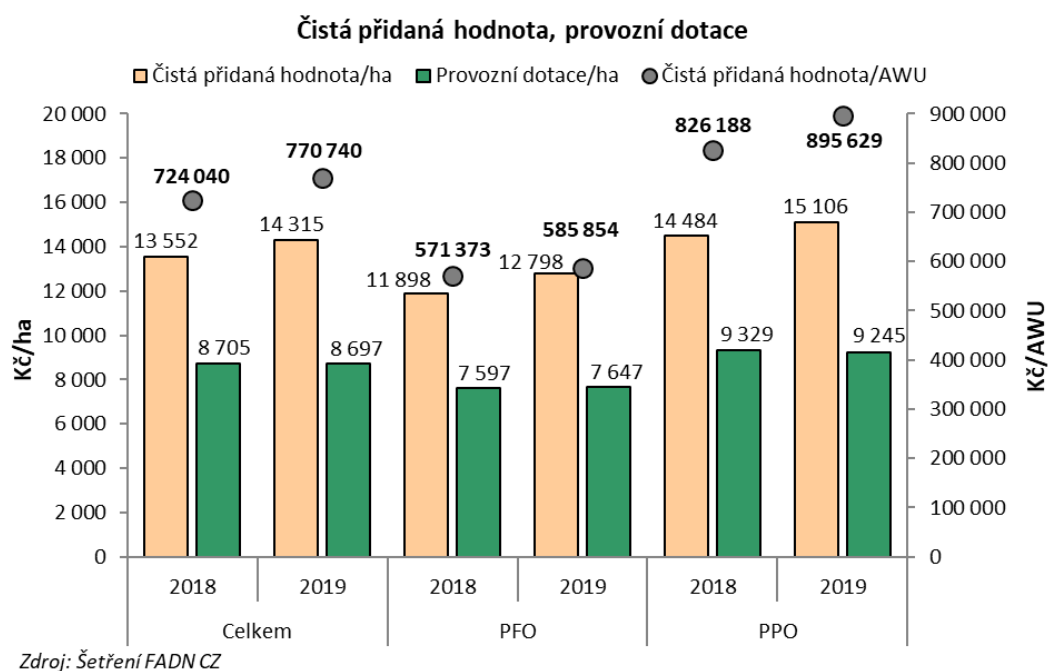
především u PPO. V roce 2019 se mzdové náklady ve vyjádření na placeného pracovníka u PPO zvýšily na 496 tis. Kč/AWU (o 7,6 %). Výměra půdy, za kterou se platí pachtovné, se v roce 2019 v průměru snížila o 5,8 %, zatímco pachtovné ve vyjádření na hektar vzrostlo o 3,4 %. Podíl nákladů (bez mzdových) na produkci u podniků polní výroby dosáhl hodnoty 0,92, což představuje mírný meziroční pokles.

V roce 2019 u podniků polní výroby zůstala průměrná hodnota celkových provozních dotací a podpor vyjádřených na hektar na úrovni předchozího roku (8 697 Kč/ha). Nejvyšší nárůst (o 25,2 %) zaznamenaly dotace na výrobní spotřebu. Na daném vývoji se nejvíce podílel nárůst hodnoty vratky spotřební daně při nákupu nafty a bionafty (tzv. zelené nafty). Naopak nejvyššího poklesu dosáhly ostatní dotace, jejichž vývoj byl ovlivněn zejména podporami OZE, které se snížily o 18,2 %. Pokles byl zaznamenán i u environmentálních dotací a dotací na ANC.

Ukazatel čisté přidané hodnoty byl u podniků specializovaných na polní výrobu ovlivněn zejména růstem produkce. Ve vyjádření na jednotku plochy dosáhl v roce 2019 hodnoty 14 315 Kč/ha, což představuje meziroční nárůst o 5,6 %. ČPH u PPO dosahovala výše 15 106 Kč/ha (nárůst o 4,3 %), u PFO činila její výše 12 798 Kč/ha (nárůst o 7,6 %). Čistá přidaná hodnota je u podniků polní výroby z 60,8 % tvořena provozními dotacemi a podporami. Podniky fyzických osob dosáhly čisté přidané hodnoty ve vyjádření na přepočteného pracovníka 586 tis. Kč/AWU, což představuje meziroční nárůst o 2,5 %. U PPO vzrostla hodnota ČPH/AWU o 8,4 % na 896 tis. Kč/AWU. Nárůst tohoto ukazatele byl do jisté míry ovlivněn i poklesem vstupu pracovní síly u PPO. Hodnota důchodu ze zemědělské činnosti přepočtené na neplaceného, plně zaměstnaného člena rodiny (Family Work Unit – FWU) se v meziročním srovnání zvýšila v průměru o 12,2 % na úroveň 954 tis. Kč/FWU.

V porovnání s ostatními výrobními specializacemi dosahuje výrobní zaměření polní výroba nejvyšší úrovně ČPH/AWU a lze ji tak považovat za nejefektivnější zemědělskou specializaci. Je však nutné nezapomínat na negativní aspekty tohoto intenzivního typu hospodaření, které mohou vést ke snižování kvality půdního fondu a k dalším negativním důsledkům. Více informací o hospodaření zemědělských podniků najdete na www.fadn.cz.

Graf 3: Čistá přidaná hodnota a provozní dotace podniků polní výroby 2018 a 2019

Ing. Z. Fuksová, Ph.D., Ing. Monika Hlaváčová, Ing. Iveta Mlezivová
 Kontaktní pracoviště FADN, ÚZEI Praha